

Nemzeti nagylétünk temetője: Mohács!

Minden magyar ember álmából felébresztve is tudja a mohácsi csata pontos dátumát. Nem véletlen, hiszen történelme egyik legnagyobb vereségét szenvedte el a Magyar Királyság. De vajon törvényszerű volt-e a bukás, vagy valóban az „országrontó” politikai elitnek, esetleg árulásnak, illetve dilettáns katonai vezetésnek volt-e következménye a középkori Magyarország veszte?

nem sikerült leküzdeni, miközben az oszmánok óriási területeket hódítottak meg, és ezzel világbirodalom-má váltak. Szembe kell néznünk az a tényvel, hogy a mohácsi síkon Dávid és Góliát harcolt egymással! I. Szülejmán egy közel 1,5 millió km² nagyságú, 12–13 millió lakost számláló birodalmat, s négymillió aranyat is meghaladó éves jövedelmet örökölt atyjától. Ez azt jelenti, hogy körülbelül ötször nagyobb volt a támadó fél ereje, Magyarországnak tehát nem sok esélye maradt. A hadsereg tekintetében még szembetűnőbb a különbség: A szultán legalább 100.000 képzett fegyverest tudott harcba szólítani, műhelyeiben a csatát megelőző években több mint ezer ágyút készítettek.

Hatalmas erőforrásainak köszönhetően ezt a sereget szinte bárhol és bármikor be tudta vetni, az oszmánok kitűnő logisztikájával a nyugati keresztény hatalmak még száz évig nem kelhettek versenyre. Ezzel szemben a magyar haderő lényegesen szerényebb volt, 20.000 főnél többet nemigen tudtak csatarendbe állítani, az emberek és lovak ellátása pedig szinte megoldhatatlan feladatot jelentett a magyar hadvezetés számára.

Ugyancsak a Jagellóktól független volt a romló külpolitikai helyzet, aminek következtében éppen 1526-ra fogyott el minden szövetségünk. Európát lekötötte a francia–német vetélkedés, a Habsburg csapatok itáliai hadjárata, valamint a lutheri reformáció. Ebben a helyzetben került sor az oszmán külpolitika irányvál-

Nincsen még egy olyan esemény a magyar történelemben, amelyről ennyit és ennyiféleképpen írtak volna, mint a mohácsi csata. A különböző véleményekből mára az vált általánossá, amely szerint a vereséget Hunyadi Mátyás halála utáni Jagellókor politikai vezetését terheli a felelősség. Az emlékpark felújítása okán érdemes ismét körüljárni a csata előzményeit, és számba venni a tragédia okait.

Az mára bizonyos, hogy II. Lajos királyt és tanácsadóit csak közvetve terheli felelősség. A Magyar Királyságot a 16. század első évtizedeiben társadalmi és gazdasági válság egyaránt sújtotta, amelyek gyökere még Mátyás uralmának az idejére

nyúlt vissza. Az utókor szemében elhíresült királyunk valójában súlyos örökséget hagyott maga után, a többszörös adóktól kiszigerelt lakosság anyagi biztonsága megrendült, a híres fekete sereg szinte minden pénzt felemésztett, és a problémát tovább súlyosbította a törvényes utód hiánya. Mátyás halálakor minden szomszédos állammal harcban álltunk, és négy uralkodó is pályázott a magyar koronára. Az ország szerencséjére az Oszmán Birodalomban ekkor szintén belharcok dúltak, így a szultáni hadvezetés nem tudta kihasználni a kínálkozó alkalmat.

A Jagellókor harminchat esztendőjében a magyarországi válságokat

tására, amely új stratégiai célként a Magyar Királyság elfoglalását jelölte meg. Ám erről nem a magyar arisztokrácia tehet. Mi történt tehát a Jagelló-korban? A nagyon erős, feltörekvő Oszmán Birodalom olyan fázisba jutott, hogy a Magyar Királyság 140 év folyamatos háború után már nem bírta tovább a ránehezülő nyomást, és összeomlott.

Most nézzük meg a magyar hadvezetés lépéseit, hiszen visszatérő vád Tomori Pál főparancsnok alkalmatlansága és Szapolyai János árulása. A budai udvar valójában mindent megtett a védelem megszervezéséért, amikor meghallotta a támadás hírért. A mohácsi csataterén összegyűlő 26.000 fő a korabeli Európa legnagyobb keresztény hadserege volt. A magyarok mellett lengyelek, csehek, szlovákok, horvátok, szerbek és németek is szép számmal megjelentek, VII. Kelemen pápa pedig komoly összeggel támogatta a hadjáratot. A legnagyobb hibát ott követték el, hogy a mozgósítást lassan tudták végrehajtani, II. Lajos csak július 20-án indult el Budáról, amikor a szultán már Péterváradot ostromolta. A másik mulasztás a magyar nemességet terheli, amely elszabotálta a parancsokat, és nem védelmezte meg minden erővel a folyóparti állásokat, így a törökök könnyűszerrel átkelhetek a Dráván. II. Lajos miattuk szánta el magát arra, hogy személyesen is részt vegyen az ütközetben. Szintén a seregben eluralkodó hangulat miatt nem várták meg az Erdélyből érkező Szapolyait és a közeli cseh segédcsapatokat. A magyar hadvezetés egyszerűen nem merte megkockáztatni a visszavonulást, mert tartott a

hadsereg felbomlásától, ezért vállalta számára kedvezőtlen körülmények között is a küzdelmet.

A csatát egyenletes terepen kívánták megvívni, ahol érvényesülhet a magyar lovasság lendülete. A magyarok balszárnyukkal a Duna mocsaras árterére támaszkodva két harcrendet alakítottak ki, s eléggé széthúzták erőiket, nehogy jobbszárnyukon túlnyúljon az oszmánok csatarendje. Az első harcrendben állt két szárnyra tagolódva a gyalog-

II. LAJOS

SZÜLEJMÁN

ság és a könnyűlovasság zöme, vagy 15–20.000 harcos, és közéjük ékelődve a nehézlovasság kisebb csapatai. A csatarend azt sugallja, hogy első sorban védekezni kívántak. Az oszmánok viselkedése azonban mindent megváltoztatott, ugyanis a dél körül megérkező ruméliai hadtest nem akart támadni, Ibrahim nagyvezír csak egy átkaroló hadmozdulatra adott parancsot, ezt azonban idejében felfedezték. A magyar hadvezetés ekkor úgy vélte, hogy az oszmán főcsereg távollétében mégis támadni kell, és délután négy óra körül megindult a roham. Ez kezdetben sikerrel járt, a magyar könnyűlo-

vasság több helyen áttörte az ellenség arcvonalát.

Nemsokára kiderült azonban, hogy a magyar vezérek elkéstek a támadással, mert időközben Szülejmán szultán egész hada megjelent a harcmezőn. A janicsárok sortűzei végül meghátrálásra készítették a magyarokat, akik közül egyre többen kezdtek elmenekülni a csatateréről. A magyar sereg maradványa is két részre szakadt. A lovasság zöme csatlakozott a balszárnyhoz, a jobbszárny gyalogsága pedig teljesen bekerítve, utolsó emberig harcolt tovább. A balszárnyon tömörült magyar erők még egyszer támadást indítottak az anatóliai hadtest ellen, de az oszmánok túlereje fokozatosan a Duna árterének mocsaraiba szorította őket. A közel négy óráig tartó küzdelemnek végül egy felhőszakadás vetett véget. Aki még tehetette a lovasságból, az elmenekült. A balszárnyon álló cseh és lengyel

SZAPOLYAI JÁNOS

JANICSÁR KATONA

zsoldos gyalogosoknak ugyan sikerült egy ideig még visszaverniük az oszmán lovasságot, ám végül elesetek. A legalább háromszoros túlerővel szemben küzdő magyar seregből 15–16.000 fő veszett oda, a fogságba esetteket a csata után lemészárolták. Valószínűleg az ő tetemeiket rejtik az emlékpark területén feltárt tömegsírok. II. Lajos király eltűnt a harc forgatagából, s csak később derült ki, hogy menekülés közben Csele falu közelében valami ingoványos vízbe fulladt. Halálával a magyar történelem új fejezete kezdődött, amely még rengeteg szenvedést tartogatott a Kárpát-medence lakóinak.

LEJEGYZETTE: DR. VARGA SZABOLCS